

اعطای حق رای به زنان آذربایجان: نخستین در ایران, نخستین در عالم اسلامی

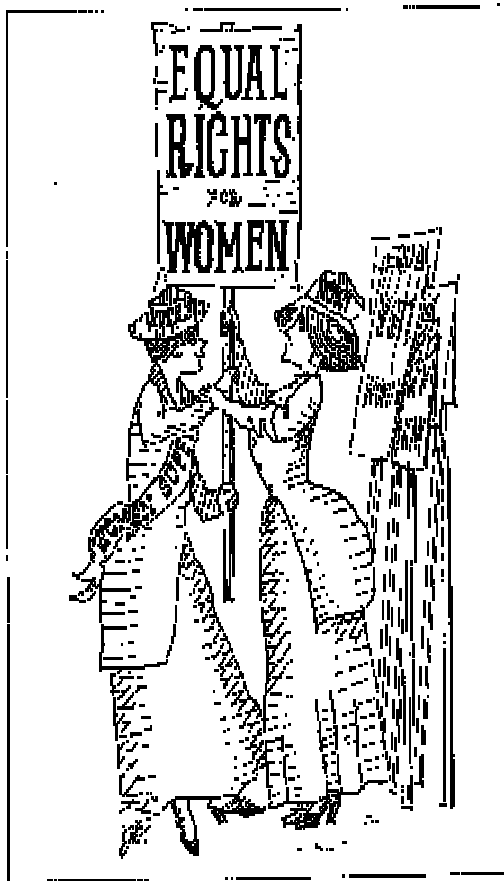
سۆزوموز: Sözüümüz

<http://sozumuz.blogspot.com/>
<http://mehran1.persianblog.com>

تورك خاتون: Türkcaxatun

<http://xatun.blogspot.com>

اعطای حق رای به زنان آذربایجان: نخستین در ایران, نخستین در عالم اسلامی

به لحاظ تاریخی زنان ترك ایران در سطح کشور, در آذربایجان, جنوب و مرکز ایران, خراسان ... در مقایسه با زنان منسوب به دیگر ملیتهای ایرانی از موقعیت و حقوق اجتماعی برتری برخوردار بوده اند. در میان علل این الگوی جامعه شناسی می توان نزدیکی جغرافیایی خلق ترك و مجاورت دنیای ترکی به اروپا و عالم مسیحیت, منسوبیت ترکهای ایران به گروه ملل و اقوام ترکی که به طور سنتی برابری مرد و زن به مقیاس وسیعی در فرهنگ ملی و سنتی شان موجود است, گرایش گسترده ترکهای ایران در تاریخ به باور و تفاسیر هترودکس اسلامی) جریانات غالی شیعی (... به جای تفاسیر اورتدکس آن که اندیشه غالب در میان قوم فارس بوده است, شرایط مساعد جغرافیایی و پیشرفته تر بودن مناسبات اقتصادی سرزمین های ترك نشین بویژه آذربایجان, حاکمیت سیاسی هزار ساله ترکان در ایران و تشکیل دول بی شمار و در نتیجه آن پیدایش طبقه اشرافی و رشد وسیع قشر متوسط ترك در ایران و در نهایت سکولار و لائیک بودن دول و ملل ترکی مجاور کشور را بر شمرد.

همانگونه که امروز هم در میان طوائف ترك ایرانی دیده می‌شود، در فرهنگ سنتی و ملی ترکی "چادر" و مقنعه و ... وجود ندارد. این نوع پوشش در میان برخی از زنان ترك شهری که تحت تاثیر فرهنگ عمومی، سنتی و دینی فارسی بوده اند) به استثنای اجبار دولتی دوران حکومت جمهوری اسلامی (رایج شده است. اساساً نبود کلمه ای ترکی در این زبان برای "چادر" نیز موید این واقعیت است. در حالیکه در زبان ترکی کلمات بسیاری برای توصیف گیسوان و زلف بانوان وجود دارد، تمام کلمات و تعبریات مستعمل در باره تستر بانوان مانند چادر، مقنعه، حجاب، روسری، چارقد ... در این زبان فارسی و یا عربی است. در زبان ترکی دو کلمه متفاوت و جدای "چادرا" و "چادیر" وجود دارد که معادل هر دویشان در فارسی يك کلمه "چادر" است. "چادرا" همان "چادر" پوشش زنان (بیگانه با فرهنگ ترکی است که منشأ فارسی - ایرانی - زردشتی داشته و بعدها در اثر مرادیت وارد فرهنگ ترکی نیز شده است). "چادیر" "خانه پارچه ای طوائف کوچنده (کلمه ای ترکی است که به شکل "sátor" در زبان مجاری، دیگر زبانهای اورال آلتائیک و به شکل "sah-dur" در زبان سومری وجود دارد. کلمه "چتر" در زبان فارسی نیز از همین ریشه است.

در تاریخ معاصر ایران نیز رسم است که) هر چند نه چندان صائب، و بیشتر از سوی روشنفکران قوم فارس (از بانوی ترك آذربایجانی، زرین تاج فاطمه قره العین به عنوان پیشتاز حرکت فمینیسم یاد شود. وی که محتملاً بر مذهب بابی و بیشک منسوب به جریان شیخیه آذربایجان بوده است، از نخستین زنان ترك شهری با تربیت دینی-فارسی است که بدون چادر و پوشش اسلامی اورتدکس در مجامع و مباحثات دینی شرکت نموده است. این شاعر، عالم و انقلابی ترك آذربایجانی نخستین شورش دمکراتیک مردمی بر علیه موناشرشیسم و فاناتیسم مذهبی در قرون معاصر را در شهر زنجان آذربایجان رهبری نموده است. در دوره حاکمیت دیکتاتوری نژادپرست پهلوی نیز نخستین بانوان منسوب به دربار این خاندان مانند تاج الملوك ایریملو) مادر محمد رضا پهلوی (که بدون چادر در اجتماع ظاهر شده اند، از ترکان آذربایجان-اورمیه بوده اند) اصلاً از ترکهای

آذربایجان شمالی.)

در تاریخ ایران حق دادن رای برای زنان، انتخاب کردن و انتخاب شدن برای نخستین بار در دوره حکومت ملی آذربایجان) جمهوری آذربایجان جنوبی (و در سطح آذربایجان شناخته و اجرا شده است. در مقیاس کل ایران برای نخستین بار در سال ۱۳۳۲ در دوره حکومت دکتر محمد مصدق، سیاستمدار و دولتمرد ترك آذری از خاندان قاجاری) اصلاً از ترکهای ترکیه مرکزی و جنوبی،) در طی رفراندومی زنان توانسته اند در صندوقهای رای حضور یافته و در انتخابات شرکت نمایند. از سوی دیگر در دنیای اسلام نیز نخستین دولتی که حق دادن رای، انتخاب کردن و انتخاب شدن برابر با مردان را برای زنان بدون

محدودیت و شرط و شروط پذیرفته است، جمهوری آذربایجان) شمالی (در سال ۱۹۲۱) ۱۳۰۰ شمسی (است).

قادینلارین کیشی لرله بیرلیکده سس ونرمه حاققینا بییه لندییی اولکه لرین تاریخی
کرونولوژی اوزه رینه گؤسترچیسی
نمودار زمانی اعطای حق برابر رای دادن به زنان در کشورهای مختلف.

زنان در آذربایجان شمالی) جمهوری آذربایجان (در سال ۱۹۲۱) همزمان با سوئد و بلژیک (، در ترکیه به سالهای ۱۹۳۴-، ۱۹۳۰، در آذربایجان جنوبی) حکومت ملی آذربایجان (به سال ۱۹۴۵) همزمان با ایتالیا و ژاپن (و در ایران به سال ۱۹۶۳ حق رای برابر با مردان را بدست آورده اند. به عبارت دیگر زنان آذربایجان ایران حق رای مساوی با مردان را

در سال ۱۹۴۵ یعنی ۲۴ سال پس از جمهوری آذربایجان، ۱۱ سال پس از ترکیه و ۱۹ سال پیش از دیگر زنان ایرانی بدست آورده اند.

در زیر جدول کرونولوژیک اعطای حق رای به زنان در کشورهای مختلف داده شده است:

- ۱۷۸۸ - ایالات متحده آمریکا) حق انتخاب شدن)
- ۱۸۹۳ - یمنی زئلاند) نیوزیلند) (حق رای دادن)
- ۱۹۰۲ - استرالیا*
- ۱۹۰۶ - فنلاند
- ۱۹۰۷ - نروژ) حق انتخاب شدن)*
- ۱۹۱۳ - نروژ**
- ۱۹۱۵ - دانمارک، ایسلند
- ۱۹۱۷ - کانادا) حق رای دادن)* (، هلند) حق انتخاب شدن)
- ۱۹۱۸ - اتریش) آوستوریا) (کانادا) حق رای دادن)* (، استونی، گرجستان*، آلمان، ایرلند*، لاتویا، پولشا) لهستان) (، روسیه، بریتانیا*، قیرقیزستان
- ۱۹۱۹ - بیلا روس) روسیه سفید) (، لوکزامبورگ، هلند) حق رای دادن) (، اوکراین، نیوزیلند) (حق انتخاب شدن) (، بلژیک) حق رای دادن)* (، سوئد*
- ۱۹۲۰ - آلبانی، کانادا) حق انتخاب شدن)* (، جمهوری چک، اسلواکیا، ایالات متحده آمریکا) (حق رای دادن)
- ۱۹۲۱ - ارمنستان، **آذربایجان) شمالی) (، لیتوانیا، سوئد**، بلژیک) حق انتخاب شدن)* (، گرجستان****
- ۱۹۲۴ - قزاقستان*، مغولستان، تاجیکستان، سانتا لوجیا
- ۱۹۲۷ - ترکمنستان
- ۱۹۲۸ - بریتانیا**، ایرلند**
- ۱۹۲۹ - اکوادور*، رومانی*
- ۱۹۳۰ - آفریقای جنوبی) سفیدها) (، ترکیه) حق رای دادن)

- ۱۹۳۱-اسپانیا, سریلانکا, شیلی*, پرتقال*
- ۱۹۳۲-مالدیو, تایلند, اروگوئه
- ۱۹۳۴-برزیل, کوبا, پرتقال*, ترکیه) حق انتخاب شدن (
- ۱۹۳۵-میانمار) حق رای دادن (
- ۱۹۳۷-فیلیپین
- ۱۹۳۸-بولیوی*, ازبکستان
- ۱۹۳۹-السالوادور) حق رای دادن (
- ۱۹۴۱-پاناما*
- ۱۹۴۲-جمهوری دومینیک
- ۱۹۴۴-بلغارستان, فرانسه, جامائیکا
- ۱۹۴۵-کروآسی, گویانا) حق انتخاب شدن (, ژاپن*, اندونزی, ایتالیا, سنگال, اسلونی, توگو, **آذربایجان ایران) جنوبی**)
- ۱۹۴۶-کامرون, کره شمالی, جیبوتی) حق رای دادن (, گواتمالا, لیبری, میانمار, حق انتخاب شدن (, پاناما**, رومانی**, یوگسلاوی, مقدونیه, ترینیداد و توباگو, ویتنام, ونزوئلا
- ۱۹۴۷-آرژانتین, پاکستان, ژاپن**, مالتا, مکزیک) حق رای دادن (, سنگاپور
- ۱۹۴۸-بلژیک**, اسرائیل, لائوس, نیجریه, کره جنوبی, سیشل, سورینام
- ۱۹۴۹-یوسنی و هرزگوین, شیلی**, چین, کوستاریکا, سوریه) حق رای دادن (**)
- ۱۹۵۰-باربادوس, هائیتی, هندوستان, کانادا) حق رای دادن (**)
- ۱۹۵۱-آنتیک و باربودا, گرانادا, نپال, سنت کیتس و نویس, سنت وینسان و گرنادین, دومینیکا
- ۱۹۵۲-بولیوی**, جزایر ساحل عاج, یونان, لبنان
- ۱۹۵۳-یوتان, گویانا) حق رای دادن (, مجارستان) حق رای دادن (, مکزیک) حق انتخاب شدن (, سوریه**
- ۱۹۵۴-بلیز, کلمبیا, گانا
- ۱۹۵۵-کامبوج, اریتره)؟ (, اتیوپی, پرو, نیکاراگوئه, هندوراس
- ۱۹۵۶-بنین, جزایر کومور, مصر, گابن, مالی, موریتانی, سومالی
- ۱۹۵۷-مالزی, زیمبابوه**
- ۱۹۵۸-بورکینا فاسو, چاد, گینه, مجارستان) حق انتخاب شدن (, جمهوری خلق لائو, نیجریه)؟ (
- ۱۹۵۹-ماداگاسکار, تونس, تانزانیا, سان مارینو) حق رای دادن (
- ۱۹۶۰-کانادا) حق انتخاب شدن (**), قبرس, گامبیا, تونگا
- ۱۹۶۱-بروندی, السالوادور) حق انتخاب شدن (, سیرالئون, موریتانیا, پاراگوئه, رواندا, باهاما*, مالوی
- ۱۹۶۲-الجزائر, موناکو, اوگاندا, زامبیا, استرالیا**
- ۱۹۶۳-کنگو, گینه اکوادری, **ایران**, مراکش, فیجی, پاپائو گینه نو) حق انتخاب شدن (؟), کنیا
- ۱۹۶۴-باهاماس**, پاپائو گینه نو) حق رای دادن (, سودان, لیبی
- ۱۹۶۵-افغانستان, بوتسوانا, لسوتو
- ۱۹۶۷-زئیر, جمهوری خلق یمن, کنگو) حق رای دادن (, تووالو, کیریباتی, اکوادور**
- ۱۹۶۸-سوازیلند, نائورو
- ۱۹۶۹-لیبی
- ۱۹۷۰-آندورا) حق رای دادن (, یمن) جمهوری عربی (, کنگو) حق انتخاب شدن (
- ۱۹۷۱-سوئیس) ایسوچره (

- ۱۹۷۲-بنگلادش
 ۱۹۷۳-آندورا) حق انتخاب شدن(, بحرین) حق شناخته شد؟(, سان مارینو) حق انتخاب شدن)
 ۱۹۷۴-اردن, جزایر سلیمان
 ۱۹۷۵-آنگولا, موزامبیک, کیپ ورده , سائو توم و پرنسیپه, وانواتو
 ۱۹۷۶-پرتقال**
 ۱۹۷۷-گینه بیسائو
 ۱۹۷۸-مولداوی*, زیمبابوه) حق انتخاب شدن)
 ۱۹۷۹-جزایر مارشال)؟(, میکرونزی, پالائو
 ۱۹۸۰-عراق, وانواتو**
 ۱۹۸۴-لیختن اشتاین, آفریقای جنوبی) رنگین پوستها و هندیان)
 ۱۹۸۶-جمهوری آفریقای مرکزی, جیبوتی) انتخاب شدن)
 ۱۹۸۹-نامیبیا
 ۱۹۹۰-ساموآ
 ۱۹۹۴-آفریقای جنوبی) سیاهان(, مولداوی*, قزاقستان

 حق زنان برای دادن رای و همچنین انتخاب شدن در کویت و امارات متحده عربی هنوز شناخته نشده است. در ایران برابری زنان و مردان در رابطه با انتخابات صوری است و زنان ایرانی قانوناً در بسیاری از عرصه ها از حق انتخاب شدن محرومند.
 -*حق منوط به شرایط و تهت محدودیتهایی داده شده است.
 -**شرایط و محدودیتهای لغو شده است.

منابع :

IPU Study No. 28, 1997, Men and Women in Politics:
 Democracy Still in the Making
 نشریه ۲۱ آذر شماره ۶, بر اساس مرکز آماري سازمان ملل متحد-ژنو